

Motion till riksdagen 2022/23:2306

av **Per Bolund m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2022/23:48 Sekretess vid Försäkringskassans handläggning av ärenden om elstöd samt slopad kontrolluppgiftsskyldighet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Motivering

I propositionen föreslås bl.a. att sekretess ska gälla vid Försäkringskassans handläggning av ärenden om elstöd till elanvändare.

Miljöpartiet anser att propositionen ska avslås, dels eftersom beredningskravet inte är uppfyllt, dels eftersom det saknas ett tillräckligt starkt integritetsintresse som väger över insynsintresset. Om sekretessbestämmelserna ändå införs, bör huvudregeln vara att uppgifterna är offentliga. Ett rakt skaderekvisit ska i så fall gälla, dvs. att sekretess gäller om det kan antas leda till skada om uppgiften lämnas ut.

Beredningskravet är inte uppfyllt

Lagrådsremissen som ligger till grund för propositionen bygger på två departementspromemorior. Som Lagrådet har pekat på var remisstiden för den ena promemorian en vecka och för den andra i praktiken endast en halv dag om det inte förutsattes att arbete med remissen skulle utföras även lördagen den 17 och söndagen den 18 december. Detta ska ställas i kontrast till en vanligare remisstid om cirka två–tre månader. Som Lagrådet framför krävs det mycket starka skäl för att på det sätt som här har skett avvika från gängse beredningsrutiner genom en mycket kort remisstid och beträffande den

andra promemorian en extremt kort remisstid. Lagrådet ansåg att sådana skäl saknas i det aktuella fallet och avstyrker därför förslaget.

Regeringen motiverar den ovanligt korta remisstiden med att många enskilda personer och företag har ett stort behov av elstöd, och därför behöver regelverket komma på plats mycket snabbt, samt att regeringen står på svenska folkets sida. Att skyndsamt få till stånd ett system för utbetalning av elstöd kan och bör åstadkommas utan de föreslagna bestämmelserna om sekretess. Regeringen har i onödan försenat utbetalningen av elstödet genom att villkora det med det aktuella förslaget om sekretess. Vidare anser Miljöpartiet att det ligger i medborgarnas intresse att förslaget blir allsidigt belyst utifrån olika perspektiv, så att lagstiftaren kan bedöma om förslaget är väl avvägt innan beslut fattas, vilket ju är avsikten med såväl remissförfarandet som det grundlagsfästa beredningskravet.

Också den korta motionstiden i riksdagen är problematisk eftersom den innebär klart begränsade möjligheter för ledamöter att utföra sitt uppdrag med att granska förslaget. Det är vidare anmärkningsvärt att det är så pass bråttom med dessa sekretessbestämmelser, medan det ekonomiska stödet för de höga elräkningarna fortfarande lyser med sin frånvaro.

Sammantaget anser vi, i likhet med Lagrådet, att beredningskravet enligt 7. kap 2 § regeringsformen inte är uppfyllt och att propositionen därför ska avslås redan på den grunden.

Det saknas ett tillräckligt starkt integritetsintresse

Regeringen anger att verksamheten hos Försäkringskassan kommer att innebära att person- och adressuppgifter tillsammans med uppgifter om ett års förbrukning av el kommer att samlas hos myndigheten för samtliga hushåll i elområde 3 och 4. Regeringen har gjort bedömningen att denna information är så pass integritetskänslig att den bör som utgångspunkt vara sekretessbelagd, i kontrast till den allmänna principen om att handlingar är offentliga och att medborgarna ska ha rätt att ta del av dem. I propositionen framhålls samtidigt att rätten att ta del av allmänna handlingar utgör en av hörnstenarna i vårt demokratiska statskick, något Miljöpartiet håller med om.

Lagrådet, Justitiekanslern, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet och Svenska journalistförbundet anser att det saknas tillräckliga skäl för att införa den föreslagna bestämmelsen om sekretess. De anför att uppgifter om elförbrukning och om utbetalt belopp inte kan anses vara så integritetskänsliga att skyddsintresset väger tyngre än insynsintresset.

Som bland andra Svenska Journalistförbundet och Tidningsutgivarna (TU) framför innebär ett omvänt skaderekvisit att det i praktiken inte kommer att vara möjligt att få ut uppgifter om enskildas elförbrukning och utbetalt belopp, trots att uppgifterna har ett stort allmänintresse som motiverar insyn. Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet framhåller bl.a. vikten av att kunna granska och utvärdera stödet i efterhand.

Som Lagrådet påpekar gäller offentlighetsprincipen redan avseende uppgifter om elförbrukning hos en betydande del av elanvändarna. I praktiken innebär detta att även uppgifter om utbetalda belopp till dessa kunder blir tillgängliga för en utomstående, eftersom de båda parametrarna för att räkna ut stödet (förbrukningen i antal kilowattim-

mar och stödets storlek per kilowattimme) är kända. Uppgifter om elförbrukning finns också hos Boverket i den mån som det för en byggnad har gjorts en energideklaration.

Miljöpartiet vill understryka det som regeringen själv anför i propositionen: att de uppgifter som Försäkringskassan ska behandla i regel inte kommer att vara av ett känsligt slag. Merparten av uppgifterna kommer att gälla enskildas ekonomiska förhållanden under en avgränsad tid.

För Miljöpartiet är offentlighetsprincipen mycket viktig ur många aspekter. Genom tillgången till allmänna handlingar underlättas en fri åsiktsbildning, en fri och på fakta grundad debatt i skilda samhällsfrågor liksom den medborgerliga kontrollen av den offentliga maktutövningen. När Miljöpartiet satt i regeringen under pandemin och var med om att ta fram olika stödpaket till olika sektorer i samhället var det en självklarhet att öppenhet skulle gälla för medier att kunna granska vilka som erhållit stöd. Miljöpartiet anser att samma starka allmänna intresse finns nu för att kunna ta del av uppgifter om elförbrukning och stöd, bl.a. för att de effekter som stödet får ska kunna granskas. Denna åsikt brukar ha brett stöd i riksdagen från alla partier, exempelvis när det gäller fördelningen av EU-stöd, men vi noterar nu att regeringspartierna med stöd av Sverigedemokraterna väljer en annan väg.

Eftersom det saknas ett tillräckligt starkt integritetsintresse som väger över insynsintresset bör propositionen även av detta skäl avslås. Under alla förhållanden är den föreslagna användningen av ett omvänt skaderekvisit, dvs. en presumtion för sekretess, inte motiverad. I likhet med Lagrådet, Journalistförbundet, Justitiekanslern, Kammarrätten i Göteborg och Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet anser Miljöpartiet att om en sekretessbestämmelse ändå införs, bör huvudregeln vara att uppgifterna är offentliga. Det innebär att ett rakt skaderekvisit i så fall bör tillämpas.

Per Bolund (MP)

Märta Stenevi (MP)

Jan Riise (MP)

Leila Ali Elmi (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Camilla Hansén (MP)

Daniel Helldén (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Marielle Lahti (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Amanda Lind (MP)

Katarina Luhr (MP)

Bassem Nasr (MP)

Emma Nohrén (MP)

Jacob Risberg (MP)

Elin Söderberg (MP)

Ulrika Westerlund (MP)